

مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران

رتبه‌بندی شهرهای جهان و جایگاه تهران

جلد ۲ از ۲

فرخ فرخ‌نیا

یونس رشیدی

۱۳۹۶

چکیده

رتبه‌بندی شهرهای جهان در نتیجه رقابت در سامانه بین‌المللی و برای کسب قدرت و جایگاه ژئوپلیتیک انجام می‌شود. با افزایش اهمیت مطالعات رتبه‌بندی شهرهای جهان برای سرمایه‌گذاران، سیاست‌گذاران، بنگاه‌های اقتصادی گوناگون و گردشگران در سرتاسر دنیا در سه دهه اخیر، سازمان‌ها و نهادهای مختلفی که از نظر علمی و ساختاری خواستگاه‌های متفاوتی دارند، بر اساس اهداف و مأموریت‌های خود طیفی از انواع مطالعات رتبه‌بندی شهرهای جهان را ارائه داده‌اند. این در حالی است که نام تهران در این مطالعات غایب یا جایگاهی نازلی دارد. بر این اساس، پژوهش حاضر به ارائه پیشنهادی راهبردی در راستای ورود یا ارتقای نام تهران در فهرست‌های رتبه‌بندی بین‌المللی شهرها پرداخته تا به این روش، زمینه بهره‌برداری آگاهانه از مطالعات رتبه‌بندی به‌عنوان ابزاری مفید برای هویت‌توان رقابتی تهران در روند جهانی‌شدن را برای سیاست‌گذاران شهر تهران فراهم کند. برای رسیدن به اهداف اشاره شده، تحقیق حاضر در گام اول، چگونگی انجام مطالعات مربوط به رتبه‌بندی شهرهای جهان و همچنین شناخت کیفی سازمان‌های مجری این مطالعات را بررسی کرده و در گام دوم، به جمع‌آوری و تحلیل داده‌های مربوط به تهران از سازمان‌های داخلی و تطابق آن با رتبه‌بندی سایر شهرهای جهان پرداخته است. نتایج این پژوهش نشان می‌دهد که بعد غالب میان بیست گروه شاخص‌های رتبه‌بندی، گروه شاخص‌های اقتصادی است که تهران در تریز داده قابل‌ارائه را در این زمینه دارد؛ علاوه بر این، تهران شاهد کمبود نظامی برای جمع‌آوری داده‌های مرتبط به شاخص‌های رتبه‌بندی بوده و اطلاعات و آمار محدود به شهر تهران در بسیاری از زمینه‌ها وجود ندارد یا اتخاذ پذیر نیست. مانع دیگر بر سر ورود نام تهران به فهرست‌های رتبه‌بندی جهانی، نبود شعبه یا عامل نمایندگی سازمان‌های بین‌المللی فعال در زمینه رتبه‌بندی شهرهای جهان در تهران است که در شناختن این شهر توسط فعالان بین‌المللی تأثیر بسزایی داشته است؛ همچنین پژوهش حاضر نشان می‌دهد که اقدامات و سیاست‌گذاری‌های شهرداری به‌نهایی قادی به ایجاد تأثیری تعیین‌کننده در نتیجه امتیاز تهران نیست؛ زیرا اغلب شاخص‌های مؤثر در محاسبه جایگاه شهر در رتبه‌بندی‌های بین‌المللی، نتیجه اقدامات سازمان‌هایی غیر از شهرداری تهران است. در پایان این پژوهش، ورود نام تهران به گزارش‌های رتبه‌بندی شهرهای جهان یا ارتقای جایگاه آن در این مطالعات، موارد زیر به‌عنوان پیشنهادی راهبردی تشریح شده‌اند:

۱. تأسیس مرکز اطلاعات شهر تهران؛
۲. تعریف پروژه‌هایی با بالاترین کارایی (کمترین هزینه به بیشترین تأثیر) در ارتقای جایگاه تهران؛
۳. در نظر گرفتن موضوع رتبه‌بندی در اسناد بالادستی و برنامه‌های توسعه شهری؛
۴. آشنایی و آموزش مدیران شهری با مسئله رتبه‌بندی شهرها و تأثیر آن بر توسعه پایدار؛
۵. ایجاد سامانه رتبه‌بندی جدید با توجه به نقاط قوت تهران.

فهرست مطالب

۱۵	فصل ششم: تعاریف شاخص های رتبه بندی شهرهای جهان
۱۷	شاخص های رتبه بندی شهرها توسط سازمان A.T. Kearney
۱۷	۱-۶. فعالیت های تجاری
۱۸	۲-۶. سرمایه انسانی
۲۰	۳-۶. تبادل اطلاعات
۲۲	۴-۶. تجربه فرهنگی
۲۴	۵-۶. اشتغال سیاسی
۲۵	شاخص های رتبه بندی شهرها توسط سازمان MERCER
۲۵	۱-۶. محیط سیاسی و اجتماعی
۲۶	۲-۶. محیط اقتصادی
۲۷	۴-۶. ملاحظات بهداشتی و سلامتی
۲۸	۵-۶. مدارس و آموزش
۲۹	۶-۶. خدمات عمومی و حمل و نقل
۳۱	۷-۶. تفریح و سرگرمی
۳۲	۸-۶. کالاهای مصرفی
۳۳	۹-۶. مسکن
۳۳	۱۰-۶. محیط زیست طبیعی
۳۴	شاخص های رتبه بندی شهرها توسط سازمان Arcadis N.V
۳۴	۱-۶. مردم: مقیاس های عملکرد اجتماعی شامل کیفیت زندگی
۳۶	۲-۶. سیاره زمین: عوامل محیط زیستی مانند تشعشعات انرژی و آلودگی
۳۹	۳-۶. سود: ارزیابی محیط کسب و کار و عملکرد و کارایی اقتصادی
۴۱	شاخص های رتبه بندی شهرها توسط سازمان PwC
۴۱	۱-۶. سرمایه معنوی و نوآوری
۴۲	۲-۶. آماده و فراهم بودن فن آوری
۴۳	۳-۶. درگاه شهری
۴۴	۴-۶. حمل و نقل و زیرساخت ها
۴۶	۵-۶. بهداشت، ایمنی و امنیت
۴۸	۶-۶. تداوم پذیری و محیط زیست
۴۹	۷-۶. جمعیت شناسی و قابلیت زندگی
۵۱	۸-۶. قدرت اقتصادی
۵۲	۹-۶. آسانی انجام کسب و کار
۵۴	۱۰-۶. هزینه
۵۶	شاخص های رتبه بندی شهرها توسط بنیاد بنای یادبود موری
۵۶	۱-۶. جریان تکوینی برای رتبه بندی بر اساس نقش ها

۵۷	۲-۶. تحقیق و توسعه
۵۸	۳-۶. تعاملات فرهنگی
۵۹	۴-۶. قابلیت زندگی (زیست‌پذیری)
۵۹	۵-۶. محیط زیست
۶۰	۶-۶. دسترس‌پذیری
۶۱	۷-۶. جریان تکوینی برای رتبه‌بندی بر اساس نقش آفرینان خاص
۶۳	۸-۶. پژوهشگر
۶۴	۹-۶. هنرمند
۶۵	۱۰-۶. بازدید کنندگان
۶۷	۱۱-۶. اقامه
۶۹	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط مؤسسه بروکینگز
۶۹	۱-۶. محصولات و کالاهای مصرفی
۷۰	۲-۶. تولید و فراوری ساخت و ساز و تسهیلات (زندگی)
۷۰	۳-۶. تجارت و جهانگردی
۷۱	۴-۶. حمل و نقل
۷۲	۵-۶. کسب و کار، خدمات مالی و شخصی
۷۳	۶-۶. خدمات محلی غیر بازاری
۷۶	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط سازمان توسعه و رفاه بین‌المللی
۷۶	۱-۶. عوامل ابزاری به لحاظ دارا بودن هم‌بستگی انرژی
۸۴	۲-۶. عوامل ابزاری مرتبط با محیط کسب و کار
۹۰	۳-۶. عوامل ابزاری مرتبط با توسعه بخش مالی
۹۴	۴-۶. عوامل کمکی مرتبط با زیرساخت
۱۰۲	۵-۶. عوامل کمکی مرتبط با سرمایه انسانی
۱۰۸	۶-۶. عوامل کمکی عمومی و مرتبط با شهرت
۱۱۵	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط مجله fDi
۱۱۵	۱-۶. پتانسیل اقتصادی
۱۱۸	۲-۶. سرمایه انسانی و سبک زندگی
۱۲۲	۳-۶. اثربخشی هزینه
۱۲۵	۴-۶. اتصال
۱۳۰	۵-۶. راحتی انجام کسب و کار
۱۳۶	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط سازمان نایت فرانک
۱۳۶	۱-۶. تعداد رستوران‌های دارای ستاره میشلین
۱۳۶	۲-۶. قیمت یک بطری شامپاین آغلا
۱۳۶	۳-۶. تعداد مدارس بین‌المللی
۱۳۶	۴-۶. فاصله با فرودگاه
۱۳۶	۵-۶. فعالیت‌های اوقات فراغت در دسترس

۱۳۶	۶-۶ هزینه متوسط یک لیتر بنزین
۱۳۷	۶-۷. ریسک سیاسی
۱۳۷	۶-۸. کیفیت زندگی
۱۳۷	۶-۹. هزینه زندگی
۱۳۸	۶-۱۰. عملکرد بازار املاک
۱۳۹	گزارش رتبه‌بندی مؤسسه جهانی مک‌کنزی درباره نداشت قدرت اقتصادی شهرها
۱۳۹	۶-۱. تولید ناخالص داخلی
۱۳۹	۶-۲. سرانه تولید ناخالص داخلی
۱۳۹	۶-۳. رشد GDP
۱۳۹	۶-۴. کل جمعیت
۱۴۰	۶-۵. کودکان
۱۴۰	۶-۶. کل خانوار
۱۴۰	۶-۷. خانوارهایی با درآمد سالانه بیش از ۲۰۰,۰۰۰ دلار
۱۴۱	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط مؤسسه ریوتیشن
۱۴۱	۶-۱. محیط جذاب
۱۴۱	۶-۲. دولت کارآمد
۱۴۳	۶-۳. اقتصاد پیشرفته
۱۴۴	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط مجله Selection و BIM
۱۴۴	۶-۱. محیط عمومی کسب‌وکار
۱۴۵	۶-۲. مقررات
۱۴۶	۶-۳. بازار
۱۴۶	۶-۴. استعداد
۱۴۸	۶-۵. تخصص بخشی
۱۴۹	۶-۶. زیرساخت و اتصال
۱۴۹	۶-۷. محیط زندگی
۱۵۱	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط سازمان گراسونر
۱۵۱	۶-۱. عوامل گزارش پژوهشی گراسونر
۱۵۳	شاخص‌های رتبه‌بندی شهرها توسط سازمان بین‌المللی استاندارد
۱۵۳	۶-۱. اقتصاد و انرژی
۱۵۳	۶-۲. محیط زیست، حکومت‌داری، سرگرمی و فرهنگ، عدالت اجتماعی
۱۵۵	۶-۳. رفاه ذهنی و حمل‌ونقل
۱۵۶	۶-۴. فناوری
۱۵۷	۶-۵. آب
۱۵۸	۶-۶. شاخص‌ها و نمایه‌ها
۱۵۸	۶-۷. مردم

۱۵۹	۸-۶. مسکن
۱۶۰	۹-۶. اقتصاد
۱۶۲	۱۰-۶. حکومت
۱۶۳	۱۱-۶. حکومت
۱۶۳	۱۲-۶. خدمات شهری
۱۶۴	۱۳-۶. آموزش
۱۶۴	۱۴-۶. پاسخ به آتش سوزی و شرایط اورژانسی
۱۶۴	۱۵-۶. سلامت
۱۶۵	۱۶-۶. سرگرمی
۱۶۵	۱۷-۶. ایمنی
۱۶۶	۱۸-۶. پسماند جامد
۱۶۶	۱۹-۶. حمل و نقل
۱۶۶	۲۰-۶. فاضلاب
۱۶۷	۲۱-۶. آب
۱۶۷	۲۲-۶. انرژی
۱۶۷	۲۳-۶. مسائل مالی
۱۶۸	۲۴-۶. حکومت داری
۱۶۸	۲۵-۶. برنامه ریزی شهری
۱۶۸	۲۶-۶. کیفیت زندگی (Quality of Life)
۱۶۸	۲۷-۶.
۱۶۸	۲۸-۶. فرهنگ
۱۶۹	۲۹-۶. اقتصاد
۱۶۹	۳۰-۶. محیط زیست
۱۶۹	۳۱-۶. سرپناه
۱۷۰	۳۲-۶. برابری اجتماعی
۱۷۰	۳۳-۶. فناوری و نوآوری

گزارش های رتبه بندی واحد اطلاعات اکونومیست

۱۷۱	۱-۶. نظرسنجی زیست پذیری
۱۷۱	۲-۶. مراقبت های پزشکی
۱۷۲	۳-۶. فرهنگ و محیط
۱۷۴	۴-۶. آموزش
۱۷۵	۵-۶. زیر ساخت
۱۷۸	۶-۶. شاخص فضا
۱۸۱	۷-۶. کیفیت زندگی
۱۸۳	۸-۶. دموکراسی و نارضایتی ها درباره آن
۱۸۵	۹-۶. مکان های مهم که برای ارزیابی رقابت پذیری شهرها، آنگو هستند